

Aivaras Citronas: „Lyg tyras šviesos šaltinis sklis po pasaulį“

2006-12-18

Į Baltosios anketos klausimus atsako Londono Metropolitan universiteto paskaitininkas, www.amas.lt redaktorius, vienas iš www.Lietuvos.net kūrėjų Aivaras CITRONAS.

1. Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to pasiekti?

Lietuva buvo prieš du tūkstančius metų kaip Sarmatija, prieš penkis šimtus metų kaip Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, prieš 10 metų kaip Lietuvos Respublika, bus ir po šimto metų kaip galinga, keleriopai didesnė ir viena iš turtingiausių valstybių pasaulyje. Tai bus pasiekta dėka naujos pasaulėžiūros ir minčių, kurios lyg tyras šviesos šaltinis sklis po pasaulį ir telks daugelį tautų glaustis prie mūsų valstybės. Tai pasieks mūsų vaikai ir anūkai, kuriems suteiksime vieną iš geriausių išsilavinimų pasaulyje. Tačiau prieš tai gims nauja pasaulėžiūra, kuri ir bus tas laimės žiburys, aprašytas O. Milašiaus bei kitų lietuvių tautos pranašų.

2. Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėte su pasididžiuoimu ištarti - "Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojuosi" ir kodėl?

Lietuvos bendruomenė iš geografinės erdvės persikėlė į virtualią. Tad ten, kur yra bent du lietuviai, žinantys savo tūkstantmetę istoriją, gebantys kalbėtis lietuviškai ir atstovauti savo tautai, ten ir yra bendruomenė. Su šių eilučių skaitytojais mes jau sudarome bendruomenę - tad esu jos dalis.

Didžiuojuosi savo tauta, sugebėjusia sunaikinti Romos imperijos karinę galybę, laimėti prieš Čingischano Aukso ordą, atlaikyti katalikiškos Šv. Romos karinių vienuolių puolimus, išgyventi šimtmečius trukusias rusišką ir kitokias okupacijas. Didžiuojuosi mūsų tautos žyniais, sukūrusiais nuostabiausių ir vieną iš seniausių kalbų pasaulyje, nurodžiusiais Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Gediminui pastatyti Vilnių ir sukurti valstybę, kurioje būtų puoselėjama religinė, rasinė ir kultūrinė tolerancija. Didžiuojuosi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės šviesuoliais, palikusiais pasauliui monumentalų įstatymų leidybos paminklą - Lietuvos Statutą (surašytą 1529 m.). Nuo Justiniano (romėnų) laikų tai buvo pirmasis, tikraja to žodžio prasme, Europoje teisynas, pagal jo pavyzdį Napoleonas sukūrė pirmąją Europos Konstituciją. Didžiuojuosi mūsų tautos atstovais, kalbėjusiais ir rašiusiais kitomis kalbomis - I. Kantu, N. Koperniku, L. Tolstojumi, A. Dostojevskiu, A. Mickevičiumi, J. Konradu, K. J. Voityla, J. Brodskiu.

3. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?

Lietuvos kultūros politika, kaip ir bendrai politika - tarsi išsekęs, klampyne virstantis upelis. Neturint valstybės vizijos - nežinia kur reikia tekėti, tad sustojus pradedama dairytis ieškant išeities, o ne tekėti link tikslo. Taip virstama pelke.

Reikia aiškiai apibrėžti, kas mes esame, kas yra Lietuva, į kurią kultūrą įaugusios mūsų šaknys? Ir tuomet žinosime, ką puoselėti ir su kuo tapatintis. Nežinant savo tapatybės negali atlikti ir misijos. Mano nuomone, esame Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, dar seniau Sarmatijos paveldėtojai su visomis iš to ištekantiomis pasekmėmis ir veiklos kryptimis. Tad pasiraitokime rankoves ir kibkime į Basanavičiaus ir kitų didžiaviryų pradėtą darbą. Tiems, kurie nežino jų darbų, siūlau perskaityti "Aušros" ir "Varpo" leidinius.

4. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės švietimo politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?

Vergai gali išauginti tik vergus. Mūsų karta, augusi totalitarinėje sistemoje, vis dar gyvena šūkiu "mokytis, mokytis ir dar kartą mokytis!" Normali pasaulio dalis jau šimtmečius gyvena kita nuostata - "suprasti, suprasti ir dar kartą suprasti". Tik šis apibrėžimas padeda išugdyti Nobelio premijos laureatus. Kai mūsų pedagogai tai supras, tuomet ir švietimo politika keisis. Viena aišku: visą mūsų švietimo sistemą reikia radikaliai keisti... kaip ir didžiąją dalį pedagogų.

5. Kokių permainų Lietuvos Valstybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarus emigruojančią jaunąją Lietuvą?

Lietuvos ūkį valdo stambus verslas, tačiau tik smulkusis verslas garantuoja gerovę. Tad esant tokiai padėčiai, kai 70 procentų viso šalies ūkio priklauso monopolistams, o apie 30 procentų - smulkiems verslininkams, emigracija toliau tęsis. Reikėtų radikaliomis ir drastiškomis priemonėmis keisti šį santykį. Apribokime prekybinių, statybinių monopolininkų veiklą, sukurkime mokesčių, įstatymų sistemą, palankią smulkiam verslininkui, ir situacija keisis.

6. Lietuva dažnai įvardijama, kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?
Piliečių neviltingas, netikėjimas, apatija ir kiti su tuo sietini reiškiniai kyla dėl to, kad žmogus negali savęs realizuoti. Kol Seime, Vyriausybėje atstovaujami tik klanų interesai ir ten sėdintieji save supranta kaip valdytojus, o ne tarnautojus, tol situacija nesikeis.

Už tai, kas vyksta Lietuvoje, turėtų prisiimti atsakomybę visi Seimo ir Vyriausybės nariai, pradedant 1991 metais.

Padėtis keisi tik tuomet, kai visi valdę (ne tarnavę) Lietuvą atsiklaups prieš tautą, atsiprašys už tarnystę asmeninei naudai ir, išdaliję prisiplėštus turtus, pradės tarnauti paprastam žmogui ir jo valstybei, o ne savo verslo partneriams.

7. Ar Jus tenkina tai, kaip Lietuva suvokia ir pateikia save - žiniasklaidoje ir televizijoje?
Savęs suvokimas ir pateikimas priklauso nuo vizijos buvimo, nėra jos, nėra ir ką pateikti, deja. Tad šalis, neturinti ilgalaikės valstybinės strategijos, pateiks save pagal kaimynų patarimus. Kas nors pasako: o, jūsų gražios merginos; ir iškart mes giriamės pasauliui - mūsų gražios merginos. Kas nors pasako: pigus alus, mes iš paskos šaukiame - pigus alus... Taip ir pateikinėjame save kaip gražių merginų ir pigaus alaus šalį. Niekam nepaslaptis, kad didžioji turistų dalis būtent dėl šių priežasčių ir lankosi Lietuvoje. Ir tai yra baisu, nes pasidavinėjame kaip kokia pigi prostitutė.

Erdvę, sukurtą Lietuvos žiniasklaidos ir televizijos, įvardyčiau kaip informacinio teroro erdvę. Žinoma, yra išimčių, tačiau pažiūrėjęs į statistiką (mirčių, ligų, nelaimingų atsitikimų, emigracijos, skyrybų ir t. t.), tik dar labiau randu kuo pagrįsti savo nuomonę.

8. Kokios lietuvių nacionalinės savybės jums atrodo gražiausios, o kokios ne? Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas: diagnozė ir perspektyvos.
Per daugiau nei du šimtus metų trukusią okupaciją, prievartinės atrankos ir teroro būdu lietuviui buvo primesta daug neigiamų savybių ir bruožų. Alkoholizmas, prisitaikėliškumas, veidmainystė, nepasitikėjimas savimi, ypatingas uždarumas, neatsiejamas liūdnumas ir daugelis panašių savybių nieko bendra su mūsų tautiniais bruožais neturi, jas įvardyčiau kaip okupacinio sindromo išliekamuosius reiškinius.

Lietuvos medikai, psichologai, sociologai ir kitų mokslo šakų atstovai turėtų išanalizuoti susidariusią situaciją (įgytus bruožus (post okupacinį sindromą)) ir pagal kitų šalių pavyzdžius (pavyzdžiui, Prancūzijos, Japonijos, Vokietijos) kartu su politikais, piliečiais veiksmingai pradėti juos šalinti.

Kiek teko bendrauti su kitataučiais, pažįstančiais lietuvius, visi išskirdavo šiuos mūsų teigiamus bruožus: svetingumą, mistiškumą, pastovumą, draugiškumą, nuoširdumą, darbštumą, drąsumą, aštrų protą, subtilių humoro jausmą, dainingumą ir gyvybingumą.

9. Lietuvos kultūros, istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra Jums autoritetas? Ir kodėl?
Vėlino žynys Lizdeika ir dr. Jonas Basanis (Basanavičius). Šie asmenys geriausiai transformavo, įprasmino ir suprato Lietuvą. Šių dviejų tautos pranašų dėka esame tie, kas esame, be jų vizijų būtume tik istorijos vadovėlio, bet ne tikrovės dalis.

10. Kokiais moraliniais principais vadovaujatės savo gyvenime?

Kaip Lizdeikos mokinys Gediminas rašė:

"Tuos, kurie vienamžiai su manimi, aš juos vadinu broliais, o jaunesnius už save - sūnumis. Aš nedraudžiu krikščionims tarnauti Dievui savo papročiais, nedraudžiu rusams melstis jų apeigomis, lenkams - jų papročiu. Leiskit ir mums garbinti Dievą mūsų būdu: mūsų visų Dievas yra vienas."

Visi šie žodžiai telpa į viena sąvoką "sarmata" - dora, pagarba ir pusiausvyra visur - turi tai, esi sarmatas, neturi, tuomet esi tiesiog besarmatis. Stengiuosi būti sarmatu.

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/56517>